

NEMZETI
KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
ÁLLAMTUDOMÁNYI ÉS KÖZIGAZGATÁSI KAR
CIVILISZTIKAI INTÉZET

OPUSCULA CIVILIA

Auer Ádám

***Gondolatok a Ptk. III. könyvének
diszpozitív szabályozásáról***

1083 Budapest, Üllői út 82. | Tel: (1) 432-9000
Postai cím: 1519 Budapest, Pf.: 275. | Email: AKK_Civilisztikai_Intezet@uni-nke.hu

Auer Ádám¹

Gondolatok a Ptk. III. könyvének diszpozitív szabályozásáról

A 2013. évi V. törvény III. könyve inkorporálta a társasági jog anyagi szabályait, így egységes, monista elven felépülő kódex jött létre. A szabályozás több helyen módosult, melyek közül ez a tanulmány a társasági jog és a Ptk. III. könyvében megfogalmazott diszpozitivitás kapcsolatához kíván adalékot nyújtani.

Úgy gondoljuk, hogy ez volt az egyik olyan új norma, amely néha indokolt és olykor indokolatlan polémiát váltott ki. A vélt vagy valós vitapontok mellett ez a téma ma is aktuális. A Ptk. átfogó módosítása is külön kérdésként kezelte, hogy kell-e változtatni a Ptk. III. könyvének 3:4. §-án, és amennyiben a szabályozáson módosítani szeretne a jogalkotó, az hogyan történjen.²

1. A Ptk. 3:4. §-al kapcsolatos viták

A Ptk. 3:4. § alapján a jogi személy tagjai, illetve alapítói az egymás közötti és a jogi személyhez fűződő viszonyuk, valamint a jogi személy szervezetének és működésének szabályozása során a létesítő okiratban eltérhetnek e törvénynek a jogi személyekre vonatkozó szabályaitól, kivéve ha (a) az eltérést e törvény tiltja; vagy (b) az eltérés a jogi személy hitelezőinek, munkavállalóinak vagy a tagok kisebbségének jogait nyilvánvalóan sérti; vagy (c) a jogi személyek törvényes működése feletti felügyelet érvényesülését akadályozza.³

A Ptk. miniszteri indokolása szerint a törvény változtat a Gt. kiindulópontján és „a kógens alapállás helyett az eltérést engedő (diszpozitív) szabályozási kiindulópontot választja”.⁴ A miniszteri indokolás szerint a legkörültekintőbb szabályozás mellett sem lehet biztosítani ugyanis azt, hogy minden tilalmat és feltétlen érvényesülést kívánó normát feltüntessen a törvény, ezért van szükség a generális szabályokra, amelyek meghatározzák, hogy mely esetekben nem lehet eltérni a törvénytől. Az indokolás külön kiemeli, hogy ezzel a jogalkotó elő kívánja segíteni azt, hogy az alapítók a társasági szerződés helyett ne más megállapodásba (tipikusan szindikátusi szerződésbe) foglalják egymással szembeni köteleiket, hanem a társasági szerződésbe. Jelzi az indokolás azt is, hogy a törvény hatályba lépésének kezdeti időszakában felmerülhetnek bizonyos jogalkalmazási nehézségek, amelyeket végső soron

¹ egyetemi adjunktus, NKE ÁKK, Civilisztikai Intézet; szervezési igazgató, NKE Államkutatási és Fejlesztési Intézet

² Bodzási Balázs szerint a Ptk. módosítása előtt vizsgálni kell, hogy a jogalkotó változtassa-e meg a főszabályt (a Ptk. 3:4. §), mellyel kapcsolatban az IM által felkért szakmai testület többségi véleménye az volt, hogy „most már nem érdemes megváltoztatni”, de az eltérés lehetőségét viszont cizellálni szükséges. Ezzel párhuzamosan merült fel az, hogy egyértelművé kell tenni, mely szabálytól lehet eltérni a III. könyvben s melytől nem. Bodzási Balázs: *Az új Ptk. esetleges módosításairól* Magyar Jog 2016/4. 65-72. 69-70. pp.

³ Ptk. 3:4. § (2)-(3) bek.

⁴ Az állami beavatkozás és a jogi normák meghatározásának elvi indokaihoz lásd a Ptk. miniszteri indokolását.

majd a bírói gyakorlatnak kell megoldania.⁵ *Kisfaludi András* szerint a diszpozitivitás lehetőséget biztosít arra, hogy a jogi személyeket létrehozó személyek az igényeiknek megfelelően alakíthassák ki a jogi személy működési szabályait, kereteit.⁶

A jogirodalomban heves vita bontakozott ki a Ptk. 3:4. § kapcsán. *Sárközy Tamás* több tanulmányában hozott fel érveket mind a bírói gyakorlatból, mind a jogszabálytan kapcsán az ellen, hogy miért kell fenntartani főszabályként a kógenciát a jogi személyekkel kapcsolatban.⁷ *Metzinger Péter* alapos tanulmányban vizsgálta meg azt a kérdést, hogy milyen dogmatikai és gazdasági értelemben lehet egyáltalán a norma jellemzőit kialakítani.⁸ A jogértelmezés egységességére hívja fel a figyelmet és a helyes értelmezési szempontok érvényesítéséből fakadó eredményességét helyezi előtérbe *Győri Enikő*.⁹ *Papp Tekla* a diszpozitivitást az AB gyakorlatból is levezetve fogalmazza meg kérdéseit többek között a Ptk. és a más kötelezően alkalmazandó jogszabályok viszonylatában, valamint normatani szempontból a kijelentő mondatokkal kapcsolatban.¹⁰

A Ptk. végső szövegének elfogadásakor megindult részben szakmai vita kezdetben – helytelenül – a teljes diszpozitivitás elvét hirdette, és a Ptk. III. könyvében található diszpozitív szabályainak megjelenése¹¹ óta egymásnak ellentmondó, eltérő és a jogalkalmazást elbizonytalanító vélemények kerültek megfogalmazásra.

A teljes diszpozitivitás véleményünk szerint *contra legem értelmezés*, mert a tagok (alapítók) csak az egymás közötti és a jogi személyhez fűződő viszonyukban, valamint a szervezeti és működési szabályozás kialakítása során térhetnek el a törvénytől. Így máris egy *többlépcsős vizsgálat* eredménye az, hogy megállapítsuk, mely szabályokat tehetik félre a tagok, alapítók. Egyrészt tiltja-e a törvény az eltérést, másodsor a szabály, amit mellőzni kívánunk a fenti helyzet alá vonható-e (azaz például a szervezeti és működési szabályozás alá tartozik-e vagy sem), harmadikként pedig az egyes privilegizált szempontokat kell alaposan megvizsgálni.¹² Ez kétségkívül nem könnyű feladat. Hiszen a kivételek egy részével kapcsolatban felmerülnek olyan alapkérdések, melyek megnehezítik a gyakorlati esetek egyszerű minősítését.

⁵ 2013. évi V. törvény miniszteri indokolása; *Kisfaludi András: A jogi személy létesítése* In: Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerk.): *A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal* Complex, Budapest, 2013. 85-92. pp., 86-87. pp.

⁶ *Kisfaludi András: A jogi személy létesítése* In: Vékás Lajos – Gárdos Péter: *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*, Complex, Budapest, 2014. 211. p.

⁷ *Sárközy Tamás: A gazdasági jog és az új Polgári Törvénykönyv* Gazdaság és Jog 2012/3. 3-7. pp., *Sárközy Tamás: Az új Ptk. jogi személy könyve állítólagos diszpozitivitásáról* Gazdaság és Jog 2015/11. 8-13. pp.

⁸ *Metzinger Péter: Diszpozitivitás és/vagy kógencia a magyar társasági jogban* Fontes Iuris 2015/3-4. 42-55. pp.

⁹ *Győri Enikő: A társasági jog megújított szabályozásának értelmezési kérdései* Gazdaság és Jog 2014/9. 3-8. pp.

¹⁰ *Papp Tekla: i.m. 381-382. pp.*

¹¹ *Dzsula Mariann* jegyzi meg, hogy a III. könyv szabályai eredendően kógens főszabályra lettek megfogalmazva, és a főszabály változását követően nem került végigvezetésre a szöveg egészén. szabályokra épültek és utólag került átfogalmazásra a főszabály. *Dzsula Mariann: Miért kógens a diszpozitív?* Céghírnök 2014/2. 3-5. pp.

¹² *Kisfaludi András: A jogi személy létesítése* In: Vékás Lajos – Gárdos Péter: *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*, Complex, Budapest, 2014. 213-214. pp.

A kérdést tévesen egyszerűsíthetjük azonban azzal, hogy a diszpozitivitás csak a gazdasági társaság belső szervezeti működését érinti. Ugyanis ebből fakadhat olyan értelmezés, hogy ameddig harmadik személyekkel szemben, külső jogviszonyban a diszpozitivitás nem érvényesül, addig a társaság belső viszonyaira alkalmazott megengedő normák alkalmazása megfelel, sőt – *Csehi Zoltánnal*¹³ egyetértve – kiteljesíti a magánautonómia elvét. De amennyiben igényérvényesítési, szankcionálási kérdés merül fel a társasággal kapcsolatban, azt csak a szervezetrendszeren keresztül lehet kezelni, vagy a társaság vagyonának elvesztésével esetleg a társaság megszüntetésével. A szervezet, mint a jogi személy egyik kritériuma biztosítja a társaság érdekeinek megfelelő cselekmények végrehajtását. A jogi személyek kritériumrendszerében az (állandó) szervezet az egyik elv, de elfogadva *Csehi Zoltán* nézetét,¹⁴ a társaság végeredményben a szervezetrendszerrel, a szervezettel azonosítható, és egyetértünk *Török Gáborral*¹⁵ abban, hogy a szabályozás ezen területe átfogja a jogi személy egész létét. Ebből az aspektusból nézve *nem csupán a társaság belső problémája*, hogy a diszpozitivitást alkalmazza-e vagy sem, hanem markáns és elemi hitelezői érdekvédelem kérdése is.

2. A diszpozitivitás jelentése és jelentősége

A tanulmányban a jogi személyekre irányadó diszpozitivitást csak a gazdasági társaságokkal kapcsolatban vizsgáljuk, így következtetéseink és érveink is elsősorban azokra irányadóak. A tanulmány konklúziója, hogy a gazdasági társaságok tekintetében a *diszpozitivitásra szükség van* a Ptk. III. könyvében, és a hatályos rendszert fenn kell tartani.

A szakirodalomban konszenzus mutatkozik abban, hogy mit tekinthetünk diszpozitivitásnak.¹⁶ A diszpozitív szabályoktól a felek eltérhetnek és az ilyen jellegű rendelkezések csak akkor irányadóak a köztük lévő jogviszonyra, ha a felek másban (jogszabálytól eltérő tartalomban) nem állapodnak meg.¹⁷ A diszpozitivitás, mint jogszabályi típus azonban nem társasági jogi, hanem kötelmi, szerződési jogi kategória. A korábban hatályos – többször módosított – 1959. évi IV. törvény 200.§ -a akként rendelkezett, hogy „a szerződés tartalmát a felek szabadon állapíthatják meg. A szerződésekre vonatkozó rendelkezésektől egyező akarattal eltérhetnek, ha jogszabály az eltérést nem tiltja.”¹⁸ A társasági szerződés olyan szerződés, amely jogalanyt keletkeztető (organizációs) és a társult

¹³ Csehi Zoltán: *A jogi személyek szabályozása az új magyar Polgári Törvénykönyvben* In: Gondosné Pustahelyi Réka (szerk.): *Jogi személyek a Polgári Törvénykönyvben – Miskolci konferenciák 2012*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2013. 45-86. pp., 68-70. pp.

¹⁴ Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerk.): *A vezető tisztségviselő felelőssége*, Complex, Budapest, 2015. 9. p.

¹⁵ Török Gábor: *A jogi személy létesítése* In: Sárközy Tamás (szerk.): *Polgári Jog - A jogi személy hvgorac*, Budapest, 2014. 41-52., 43. p.

¹⁶ Lábadi Tamás: *A magánjog általános tana* Szent István Társulat, Budapest, 2014. 156. p. A diszpozitivitás fogalmát tekintve összefoglalóan lásd: Papp Tekla: *A jogi személy általános szabályai* In: Osztovits András (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja*, Opten, Budapest, 2014. 380-381. pp.

¹⁷ Papp Tekla: *i.m.* 381. p. Papp Tekla összefoglalja a szakirodalom álláspontját a diszpozitivitással kapcsolatban. Lásd: Uő: *i.m.* 380-381. pp.

¹⁸ Ptk. 200. § (1) bek. vö. a külgazdasági kapcsolatokra vonatkozó 1978. évi 8. tvr. 5. §

tagok belső viszonyait is rendező, gazdaságszervező funkcióval rendelkezik.¹⁹ E helyen nem kíván külön bizonyítást, hogy ez a szerződés eltér az árucseres szerződésektől, így sajátos problémák merülhetnek fel, valamint el kell tűrnie más jogági, elsősorban közjogi behatásokat, melyeknek leegyszerűsítve közrendi, hitelezővédelmi indokai vannak.²⁰ Ebből kiindulva a társasági szerződés – mint szerződés – esetében is felmerül a diszpozitivitás alkalmazása, de az általános eltérési lehetőség éppen a más jogági behatásokkal és a komplex érdekrendszert védelmező szabályok miatt nem alkalmazható feltétlenül és általánosan.²¹

A diszpozitivitást jelen tanulmány keretei között abban az értelemben használjuk, hogy *diszpozitív* az a szabály, mely alapján a felek egyező akarattal eltérhetnek a jogszabály rendelkezéseitől. *Kógens* szabálynak tekintjük az olyan szabályt, amelytől egyező akarattal eltérni nem lehet, és ettől megkülönböztetve imperatívnak azokat a normákat, amelyektől jogszabályban sem lehet eltérni, így feltétlen érvényesülést kívánnak.²²

A diszpozitivitás kérdését a jogirodalom behatóan vizsgálta, így ezek eredményeire megnyugtatóan támaszkodhatunk jelen tanulmányban is.²³ A diszpozitivitás jellemzői közül kettőt emelünk ki: a diszpozitív szabálynak *hézagpótló* szerepe van abban az esetben, ha a felek nem rendelkeznek egy adott jogintézményről, így éppen az eltérés hiányában érvényesül a szabály. Másrészt ezek a szabályok *modellértékűek*, mely esetben ha alkalmazni akarják a felek, akkor a részletes szabályok rendelkezésre állnak a törvényben.²⁴

3. A társasági jog szabályozásának jellemzői

A társasági jogban a diszpozitivitás felmerül mint jogszabálytani kategória, de *nem érvényesülhet feltétlenül*. A szabályozás tárgyának jellege, összetettsége szükségszerűen egyfajta sajátos szabályozási logikát von maga után, melyben helyet kapnak imperatív, kógens, klauzálisan kógens, diszpozitív szabályok is. A társasági jog véleményünk szerint *nem helyezhető el maradéktalanul* a kógens diszpozitív skálán, hiszen amennyiben a főszabály a kógencia, akkor meg kell határozni, hogy mely esetekben lehet mégis eltérni a törvénytől, amennyiben pedig diszpozitív, akkor meg kell határozni, hogy mely szabályoktól nem lehet eltérni. Ez a megkülönböztetés talán első olvasatra túlzóan egyértelműnek és talán bagatellnek is tűnhet. Azonban véleményünk szerint mégis helye van, mert ha ebből a szemszögből vizsgáljuk meg a törvényi rendelkezéseket, akkor megállapíthatjuk, hogy a szabályozás egyik domináns jellemzőjeként kialakul egy viszonylag *terjedelmes része a társasági jog normaanyagának*, amely esetben nem lehet majd eltérni a törvényi

¹⁹ Papp Tekla (szerk.): *Társasági jog* Lectum Kiadó, Szeged, 2011. 54. p.

²⁰ Ezek egyes elemei természetesen a polgári jog más területén is megfigyelhetők: például az ingatlan-nyilvántartás közhitelessége, a jogszabályba ütköző szerződés semmissége kapcsán.

²¹ A diszpozitivitást kizáró rendelkezést nemcsak a Ptk. fogalmazhat meg, amikor tiltja az egyes szabályoktól az eltérést, hanem más jogszabályok is, például egyes gazdasági tevékenységre vonatkozó ágazati szabályok.

²² Asztalos László: *Polgári jogi alaptan – a polgári jog elméletéhez* Akadémiai, Budapest, 1987. 90-93. pp.

²³ Többek között: Balásházy Mária: *Belső viszonyok a magyar korlátolt felelősségű társaság társasági szerződésében* Doktori értekezés, Miskolc, 2005. 30-59. pp. Jójárt Eszter: *Diszpozitivitás a régi és az új Polgári Törvénykönyvben* Magyar Jog 2014/12. 673-685. pp.

²⁴ Lásd például a határozathozatal ülés tartása nélkül jogintézményt Ptk. 3:20. §

rendelkezésektől. A másik szintén markánsan jelen lévő szabályozási elem azok az opcionális²⁵ modellek, amelyek esetében *csak választási lehetősége* van a társulóknak, ilyenre példa az alaptőke mértékére vonatkozó előírás vagy a monista és a dualista irányítási szisztéma a nyilvánosan működő részvénytársaságok esetében.²⁶

Mindezekből az a következtetés adódik, hogy ugyan lehet a társasági jogi szabályozás főszabálya diszpozitív vagy kógens, van egy olyan szabályozási terület, amely *érintetlen marad, mert érintetlennek kell maradnia*: azaz megtartja a tartalmát és nem lehet tőle eltérni, vagy csak meghatározott irányba²⁷ (klaudikálón kógens). Ez a szabálmennyiség véleményünk szerint lényegesen nagy halmazt képez, és igazából jelentős mértékben lefedi a társasági jog érinthetetlen lényegét. Ide tartozónak véljük a társasági formák numerus claususát, a jegyzett tőke mértékére, a felelősség-átörési és tagi felelősségi szabályokra, a megszűnési eljárások alkalmazására, tőkeváltozásra etc. vonatkozó rendelkezéseket.

Ezzel korántsem a szabályozástól való eltérés lehetőségének jelentőségét vitatjuk, de ki kell jelentenünk a diszpozitivitás *eleve csak meghatározott területen és mértékben* juthat érvényre a társasági jogban.²⁸

Amennyiben a fenti hipotézist kiindulópontként elfogadjuk, akkor a kérdés csak az első pillanatban tűnik egyszerűnek, és álláspontunk szerint átvezet egy sokkal fontosabb területre, amely a társasági jog lényegi elemét érinti: a *nyilvánosságot*, a gazdasági társaságokra vonatkozó szabályok megismerhetőségét. A társasági jog alapvető eleme a cégnyilvánosság és a nyilvánosság.²⁹ Ennek lényege a cégnyilvántartás közhitelességében ölt testet, és hitelezővédelmi, alapvető jogállami és garanciális érdek és érték húzódik meg a működtetése mögött.

A diszpozitivitás problémáját véleményünk szerint *össze kell kapcsolni* ezzel a kérdéssel. Nem elhanyagolható ugyanis, hogy mely szabályoktól lehet eltérni a társasági szerződésben, ugyanis ennek közvetlen lenyomata a cégnyilvántartásban követhető le. Amennyiben az eltérés kizárt, akkor maradnak lehetőségként az egyéb megállapodások, különösen a szindikátusi jellegűek.³⁰ A társasági jogi szabályok diszpozitív vagy kógens főszabálya lényegesen befolyásolja a társasági jogi kultúrát, de nevesítve több problémát, az információs asszimetriát, átláthatóságot, hitelezővédelmet is közvetlenül érinthet. Éppen ebből kifolyólag *nem* pusztán a *Ptk.* polgári jogi és társasági jogi szabályozási koncepciójának *elméleti kérdése*, hanem komoly *jogpolitikai* döntés, hogy a jogalkotó mennyiben enged teret a

²⁵ Ehhez kapcsolódóan részletesebben lásd: Kisfaludi András: *Kógencia és diszpozitivitás a társasági jogban* Gazdasági Jog 2006/8. 3-10. pp., Kisfaludi András: *Társasági jog* Complex, Budapest, 2007. 65-69. pp.

²⁶ Pl.: Ptk. 3:212. §, 3:285. §

²⁷ Ennek oka javarészt garanciális szabályok, melyek a minimális követelményeket jelentik például a taggyűlés összehívásának időtartamánál, vagy az induló tőke mértékénél.

²⁸ Merész párhuzamot vonva a Pareto-hatékonyság elvével: amennyiben csupán a szabályok 20%-a változik, az lényegében mélyreható változást idézhet elő a többi 80%-ra. Lehet, hogy a társasági jogi szabályok 20%-a diszpozitív, de lényegében ez kihat a többi 80%-ra is, amely esetben a diszpozitivitás eleve fel sem merül. A 80/20-as szabályhoz lásd: Barabási Albert László: *Behálózva* Helikon, Budapest, 2013. 74-75. pp.

²⁹ Papp Tekla (szerk.): *i.m.* 34-36. pp.

³⁰ Erre külön utal a Ptk. miniszteri indokolása is.

társulóknak, és mely eltéréseket kell a társasági szerződésbe foglalni és ezáltal a cégnyilvánossági követelményeknek alávetni.

A nagyon merev szabályozás elvezethet oda, hogy a cégnyilvánosság lényegében alapinformációkra korlátozódik (például szerződésminta alkalmazása esetén), de ez egyúttal álláspontunk szerint maga után vonja azokat az egyéb megállapodásokat, amelyek a szabályozás szűrkezőnájába kerülnek, mivel nem terjed ki rájuk a cégnyilvánosság és a kikényszeríthetőségük is kérdéses, de a hatásuk a társaság működésére kétségtelenül jelentős. Ennek következménye lehet a törvényességi felügyelet gyakorlására, a hitelezők védelmére is.

A kérdés nem elméleti, a jelentősége ma igenis fontos. Elterjedőben vannak azok a modell-szabályok (elsősorban corporate governance követelmények formájában), amelyek alkalmazásáról elegendő csupán nyilatkozni. Ehhez kapcsolódóan leegyszerűsítve azt mondhatnánk, hogy csak a nyilvánosság a szankció, azaz az információk nyilvánosságra kerülnek, és befolyásolhatják a potenciális befektetői kört. Ennek nyomai már a korábbi Gt.-ben is megtalálhatóak voltak. A információ jelentősége – a korábbi Gt.-n alapuló AB határozatra figyelemmel – kiemelkedő, hiszen alkotmányosnak tekinthető az a szabály, mely szerint a nyilvánosan működő részvénytársaság részvénykönyvébe bárki, jogi érdekeltség igazolása nélkül betekinthez.³¹

4. A Ptk. 3:4. § értelmezésével kapcsolatos főbb problémák

A Ptk. 3:4. §-al kapcsolatos jogirodalmi vitákat fent részletesen bemutattuk. A jogalkotó és a javaslat kidolgozói szerint a Ptk. III. könyvének diszpozitivitásával kapcsolatban a bírói gyakorlatnak kell kidolgoznia olyan értelmezési támpontokat, melyeket a korábbi társasági törvények alkalmazása során már kialakított.

A miniszteri indokolásban is megfogalmazott bírói jogértelmezés az egyes szabályok minősítésével kapcsolatban megfigyelhető az eBDT 2016. 3433. számon közzétett eseti döntésben, melyben a bíróság a Ptk. szövegekre vonatkozó több szabályával kapcsolatban külön-külön megállapította, hogy mely rendelkezés diszpozitív és mely norma kógens. Arra is találhatunk eseti döntést, hogy a diszpozitivitás kérdése csak a Ptk. szabályaival kapcsolatban merül fel, így az egyesület esetében a tiszteletbeli taggá választás szabályait az Ectv. szabályozza, e körben a Ptk. diszpozitivitási elve sem érvényesülhet.³²

Az egyes jogintézményekkel kapcsolatban hozott döntések között a Fővárosi Ítéltábla szerint nincs akadálya annak, hogy egy kft. belső szervezeti felépítését úgy határozza meg, hogy operatív irányító szerve nem egyszemélyi vezető tisztségviselő (ügyvezető), hanem

³¹ Ez a szabály a korábbi Gt. 202. § (10) bekezdése, jelenleg a Ptk. 3:247. §. Az AB az 563/B/2007. AB határozatban (ABH 2008, 2723.) vizsgálta a kérdést. Az ügy elemzéséhez lásd: Auer Ádám: *A felelős társaságirányítás megjelenése a magánjogban – viszonyítási pontok és dogmatikai következtetések* PhD-értekezés, Szegedi Tudományegyetem, 2013. 225-227. pp.

³² eBDT2015. 3335. az 52/2015. Számviteli kérdés a Ptk. 3:3. § (2) bekezdéséből vezette le, hogy az ügyvédi irodák - a hitelezővédelemre, számvitelre, adózásra vonatkozó jogszabályi keretek között - maguk határozhatják meg az osztalék kifizetésére vonatkozó szabályokat. Vagyis az ügyvédi irodák esetében, ellentétben a gazdasági társaságokkal, a bevitt vagyoni hányadtól eltérő mértékű osztalékfizetésre is van lehetőség, ha az ügyvédi iroda tagjai a Ptk. 3:4. § (1) bekezdése szerint így rendelkeznek.

igazgatóság.³³ Az Ítéltábla a testületi ügyvezetést a jogi személyek általános szabályaiból vezette le, és mivel nem tiltja a Ptk. egyetlen rendelkezése sem, hogy az ilyen szervezet igazgatóságnak hívják, és a Ptk. 3:4. § szerinti érdekeket sem sért, így jogszerű ennek ilyen elnevezése. Az eBDT 2015. 3386. számon közzétett eseti döntés szerint az egyesület döntéshozó szerve a közgyűlés, továbbá lehetőség van közgyűlés helyett küldöttgyűlés működésére; a kettő azonban nem ötvözhető, ezért „küldött-közgyűlés” nem hozható létre.

Az eBDT 2015. 3383. szerint nincs akadálya annak, hogy a Ptk. hatálya alá tartozó kft. alapítása vagy tőkeemelése, vagy a 2006. évi IV. törvény szerinti kft. feltőkésítése során a hátralékos pénzbetét befizetésének időpontját a létesítő okirat, illetve a taggyűlési határozat két évnél hosszabb időben határozza meg. A határidő végét ugyanis a Ptk. nem határozza meg.

A Ptk. 3:4. § kivételei között szereplő *hitelező* egy összetett fogalom, mégis általánosan alkalmazott a társasági jogban. A Ptk.-ban is több helyen szereplő fogalomnak eltérő a tartalma, valamint a fizetéseképtelenségi eljárásokban is eltérő alanyi kör minősül hitelezőnek. Esetről esetre lehet eldönteni, hogy kit tekintünk hitelezőnek, így a társasági szerződés vizsgálatakor szinte meghatározhatatlan a hitelező általános fogalma. Különösen az átalakulás és a megszűnési eljárásokban kell differenciált hitelezői fogalommal dolgozni; de a konszernjogi hitelező,³⁴ vagy a törzstőke-leszállítás és alaptőke-leszállítás esetében is speciális alany található a hitelezői jogok tekintetében. Kérdéses, hogy mely társasági döntés nem hat ki a hitelezők jogaira, hiszen a vagyónátstrukturálása, a hatásköri szabályok módosítása – absztrakt módon –, de lehetőséget teremtenek a hitelezői érdekek sérelmére.

A *munkavállalók jogai* javarészt nem a Ptk.-ban találhatóak, de ha csak a Ptk.-ban szereplő munkavállalói jogokat vesszük figyelembe,³⁵ akkor viszonylag problémamentesen megállapíthatóak az alkalmazás keretei. A Ptk. a gazdasági társaságon belül a dolgozói participáció esetében kógens szabályokat³⁶ ír elő, a dolgozói részvény esetében pedig eleve garanciális szabályokkal dolgozik a törvény.³⁷ Alapvető kérdés ugyanakkor a rendszertani érvelés figyelembevétele, hiszen munkavállalók alkalmazása már csak bejegyzett cégek esetében lehetséges. Véleményünk szerint irreális elvárás a bíróságtól az, hogy a munkavállalók jogait csorbító megállapodást már a létesítő okiratban felismerjék. Különös tekintettel arra is, hogy a munkavállalók egyszerre tekinthetők véleményünk szerint nevesített érdekcsoportnak, és – a felszámolási eljárásból kiindulva – hitelezőknek is.³⁸ Végeredményben minden vagyoni döntés: amely a hitelezők érdekeit sérti, közvetve sérti a munkavállalók érdekeit is.

A *kisebbségi jogokra* szintén eltérő szabályok vonatkoznak, privilegizált többletjogokkal. Itt a gyakorlatban külön problémaként jelentkezhet az, ha a Ptk. által biztosított 5%-os kisebbségi küszöböt a társaság 3%-ban állapítja meg, majd később vissza kíván térni az 5%-

³³ eBDT 2015. 3272.

³⁴ Ptk. 3:52. §

³⁵ Erre utal Kisfaludi András: *i.m.* 2014. 213-214. pp.

³⁶ Ptk. 3:127. §,

³⁷ Ptk. 3:236. §

³⁸ Vö. felszámolási költségek esetében az 1991. évi IL. tv. 57. §

os küszöbre. Ez vajon sérti-e a kisebbségi jogokat abból a klasszikus alapelvből kiindulva, hogy diszpozitív szabály esetében a törvényt pótolják a felek?

Az egész vitát jelentősen befolyásolja a „nyilvánvalóan” és „jogsérelem” kategóriája, melyek alapján természetesen az érdeksérelem nem egyenlő a jogsérelemmel, és nem bármely jogsérelem minősül semmisnek, hanem csak a nyilvánvaló jogsérelem.

A *törvényes működés feletti felügyelet* szintén egy érdekes probléma: hiszen maga Ctv. is számos törvényességi felügyeleti eljárást ismer, de ezeken kívül a törvényes működés biztosítékai egy több elemből álló rendszert képeznek: ide sorolható például a tagkizárás intézménye is. Ezzel összefüggésbe hozható a Debreceni Ítéltábla eseti döntése, melyben megállapította a bíróság, hogy a társasági szerződés olyan szabályozásának tilalma, amely az osztalék (osztalékkelőleg) kifizetéséről a tagokra nézve a Ptk. vonatkozó részében foglaltaknál kedvezőbb rendelkezést tartalmaz, hitelezővédelmi célzatú kógens szabály. Annak azonban az Ítéltábla szerint nincs akadálya, hogy a tagok egymás közötti viszonyukban az osztalékfizetés tekintetében a törzsbetét arányában eltérjenek.³⁹ Az eBDT 2015. 3386. számú eseti döntésében a bíróság úgy döntött, hogy ha az egyesület alapszabálya lehetőséget ad a közgyűlési napirend kiegészítésére, akkor annak részletszabályairól is az alapszabályban kell rendelkezni. A közgyűlési napirend kiegészítésére vonatkozó szabályozásnak biztosítania kell a tagok részére azt a jogot, hogy el tudják dönteni, az adott napirendi pontok ismeretében a közgyűlésen részt vesznek-e vagy sem, szavazati jogukkal élni kívánnak-e vagy sem. Ennek alapszabályban történő garanciális rögzítése annak a követelménynek az érvényesülését is szolgálja, amely szerint *a jogi személy törvényes működése feletti felügyelet* érvényesülését akadályozó szabályozást a létesítő okirat nem tartalmazhat.

5. A Ptk. szabályainak értelmezésén kívüli szempontok

Azonban a tanulmány elején feltett kérdésre adott választ tovább kell árnyalni. A kereskedelmi és társasági jogviták eldöntésére lehetőség van *választottbírói út* alkalmazására. Erre a Ptk. most is lehetőséget biztosít, így az eltérést engedő szabályokkal kapcsolatban felmerülhet az is, hogy ezekről a megoldásokról a választottbíróóságokon születik döntés. A probléma nem általában a választottbíróóság alkalmazásának a kérdése, hanem az a *jogpolitikai*, végső soron primer *állami érdek*, hogy a jogalkotó mennyiben enged teret az állami bírói rendszer mellett más fórumoknak. Véleményünk szerint ameddig a bírói gyakorlat nem tud érdemben reagálni a társasági jog értelmezési kérdéseire, akkor reális esély mutatkozik arra, hogy társasági jogviták az állami bírói intézményrendszeren kívüli fórum elé kerüljenek.⁴⁰

Ugyanakkor a Ptk.-nak való megfelelés időbeli elcsúsztatása kitűnő lehetőséget biztosít arra, hogy ez a probléma tömeges méretekben ne merüljön fel. A Ptké. eredeti koncepciója szerint a társaságok egy részének legkésőbb 2016. március 15-ig kellett megfelelniük a Ptk.-nak. A bírói gyakorlat így a felmerülő problémákat legalább 2-3 éves átfutással tudta volna

³⁹ ÍH 2015. 76.

⁴⁰ Tekintettel arra, hogy a Ptk. 3:92. § és a Ptk. 3:4. § véleményem szerint fedi egymást.

egységes szinten eldönteni, ami a Ptk. értelmezése körüli jogbiztonsági kérdés felől nézve nem tekinthető közel sem rövid időnek. De a Ptké. módosítása⁴¹ kapcsán ez az időszak tovább hosszabbodik, hiszen még egy év áll rendelkezésre. Mindezek alapján a bírói gyakorlatban megjelent eddigi esetek tükrében is a jogalkalmazási problémák a következő 4-5 évben várhatóak.⁴²

A bírói gyakorlat természetesen azokból az ügyekből tudja ezeket a kérdéseket megválaszolni, amelyekből jogvita keletkezik, és bíróság elé kerülnek. Így ha a tagok nem térnek el a törvénytől, mert túl sok a bizonytalanság az értelmezés körül, akkor értelemszerűen nem lehet bírói gyakorlatot kialakítani, az alapul fekvő ügyek hiánya okán. A bíróság részéről az eddig közölt álláspontok azt tükrözik, hogy az eltérés megítélésénél nincsen teljes összhang.⁴³ Ennek tükrében álláspontunk szerint akár alkotmányos aggályokat⁴⁴ is felvethet annak kérdése, hogy a jogi személyek könyv egyes szabályaitól el lehet-e térni. Kétségtől nem megnyugtató, hogy egyes jogirodalmi nézetekre alapozva térnek el a felek a törvény rendelkezéseitől. Ez nem szolgálja sem a társulók, sem a forgalom biztonságát, végeredményben egy, a korábbi gyakorlatnál sokkal merevebb társasági szerződési gyakorlatot is előrevetíthet.

Mivel a bírói fórumon a Ptk. diszpozitivitásával kapcsolatban vitatott helyzetek állhatnak elő, akkor felmerül annak lehetősége, hogy szerződésmintával kerüljön sor a társaság megalapítására, és a tagok (alapítók) eltekintenek a törvénytől eltérő megoldások bevezetésére. Mindezek a Ptk. III. könyvének „*látszat diszpozitivitását*” eredményezik, hiszen névleg fennmarad a törvényben az eltérés lehetősége, ugyanakkor a gyakorlat nem alkalmazza jogbizonytalanságra hivatkozva. Úgy gondoljuk, hogy ez lenne az egyik legsúlyosabb következmény, amelyet minden eszközzel el kellene kerülni.

Mindezeket az érveket is figyelembe véve kitarunk korábbi álláspontunk mellett, és úgy gondoljuk, hogy a *cégnyilvánosság elvének kiterjesztése* mint döntő momentum elegendő a diszpozitivitás fenntartása mellett.

A fentiek alapján a diszpozitivitásnak létjogosultsága van a társasági jogban. Éppen az egyes törvénytől eltérő megoldások cégnyilvánossá tétele, a jogszabályok fejlesztése és a visszaélések visszaszorítása érdekében elemi érdek a társaság működésére vonatkozó információk és a törvénytől eltérő jogi megoldások bírói mérlegelése, esetleges későbbi adaptációja.

A tanulmány elején kifejtettek alapján a társasági jog normarendszere eleve több szintből épül fel, és a főszabály megváltoztatás részben csak jogtechnika, mert a normaanyag jelentős része eredendően eltérést nem engedő, vagy csak meghatározott irányba enged eltérést. A

⁴¹ A 2016. évi I. törvény szinte kizárólag a feltökésítésre alapozva határozta meg a 2017. március 15-i határidőt. Véleményünk szerint azonban aggályos az is, hogy a törvényre irányuló javaslat 2016. február 26-án érkezett az Országgyűlés Hivatalába, és a törvény a Magyar Közlöny 2016. évi 33. számában, 2016. március 9-én került kihirdetésre, és a kihirdetést követő napon lépett hatályba; azaz pár nappal a korábban meghatározott végső határidő lejárt előtt.

⁴² Bírói gyakorlatról Sárközy Tamás véleménye szerint leghamarabb 4-5 éven belül beszélhetünk.

⁴³ Ezt jól tükrözi Dzsula Mariann összefoglaló cikke, és a megjelenését követő vita. Dzsula Mariann: *Miért kógens a diszpozitív I-IV*. Cég hírnök 2014/2-4. és 6. 3-5. pp., 10-11. pp., 4-8. pp., 10-14. pp.

⁴⁴ A normavilágosság követelményével kapcsolatban.

törvény által bevezetett szabály véleményünk szerint legitim érdeket szolgált, a cél méltányolható.

Az eltérést engedő szabály érvényesülése abban áll, hogy a felek olyan eltéréseket is belefoglalnak a társasági szerződésbe, amelyek opcionálisak, csak rájuk irányadóak. Ez a modell lényegében megfelel a „one size does not fit all”⁴⁵ rendszernek, azaz nincs optimális, minden társaságra egyformán alkalmas szabályozás, hanem a felek alkufolyamata és igényeinek írásba foglalása lesz a társasági szerződés. Az opcionális és a modell-szabályok alkalmazása korábban is részét képezte a társasági törvényeknek, igaz korlátozottabb formában,⁴⁶ ugyanakkor a nemzetközi trendnek tekinthető „corporate governance” eszméje is ilyen alapon áll.

A diszpozitivitás ugyanakkor a szabályok kodifikációja során is szerepet játszhat. A témával foglalkozó cikkekben rendszerint felmerül, hogy több alkalommal kerülne sor a Ptk. módosítására, mert a jogalkotónak időnként pontosítania szükséges a III. könyv rendelkezéseit. Ez a folyamat a „corporate governance” esetében is felmerül például Németországban, ugyanis évente új követelmények jelennek meg a társasági jogban, melyet vagy az adott corporate governance kódex tartalmaz, vagy ha az alkalmazás során a jogalkotó szigorúbb előírást akar érvényesíteni, akkor jogszabályi szintre emeli.⁴⁷ Úgy gondoljuk, hogy az ilyen típusú jogszabály módosítás nem mond ellent a gazdasági jog stabilitásának. Az természetesen más kérdés, hogy a flexibilitás, a szervezetre vonatkozó részletszabályok tekintetében ez a fajta *rendszeres felülvizsgálat korábban nem volt a Ptk. lényegi eleme*. Ugyanakkor a gazdasági jognak igen, és ez a problémakör a Ptk. megalkotása előtt is ismert volt, hiszen az egyik fő ellenérv volt a monista elv bevezetése kapcsán. A magunk részéről ezt nem tekintjük döntő szempontnak. A társasági jogszabályok előre meghatározott időnkénti felülvizsgálata, és a bírói gyakorlat rendszeres elemzése megszervezhető olyan módon, amely nemhogy jogbizonytalanságot eredményez, hanem a kiszámíthatóságot vetíti előre.⁴⁸

Amennyiben a tagok a Ptk. által biztosított autonómiával nem élnek, mert akár a kikényszerítés (bizonytalan bírói gyakorlat), akár a normatartalom tekintetében szükségtelen költségeik merülnek fel, vagy egyszerűen a merev cégjogi szabályok és gyakorlat miatt nem élnek az eltérés lehetőségével, akkor a Ptk. autonómiára való törekvése sikertelen lesz. Úgy gondoljuk, hogy a Ptk. szabályrendszerének alapjai, tekintettel a fent bemutatott érvekre, egy olyan társasági jog alapjait teremtik meg, mely a normáit tekintve összetettebb, de végső soron a gazdasági élet forgalombiztonságának fejlődését mozdítja elő.

⁴⁵ Munsen, J. Harold: *Corporations, collective action and corporate governance: one size does not fit all* Public Choice, 2005/3., 179-204. pp., 199. p.

⁴⁶ „amennyiben a felek eltérően nem rendelkeznek” vagy „a felek eltérő rendelkezésének hiányában” fordulat a korábbi törvényekben.

⁴⁷ Németországban bizonyos jogintézmények „ezen az úton” kerültek be az AktG-be. Lásd: Auer Ádám: *i.m.* 178-183. pp.

⁴⁸ Részben ilyen elven működik Németországban a Deutscher Corporate Governance Kodex felülvizsgálata is. Auer: *i.m.* 179-182. pp.

2016. május

1083 Budapest, Üllői út 82. | Tel: (1) 432-9000
Postai cím: 1519 Budapest, Pf.: 275. | Email: AKK_Civilisztikai_Intezet@uni-nke.hu